UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

16 päivänä maaliskuuta 2023 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Teollis- ja tekijänoikeudet – Kasvinjalostajanoikeudet – Asetus (EY) N:o 2100/94 – 14 artiklan 3 kohdassa säädetty poikkeus – 94 artiklan 2 kohta – Oikeudenloukkaus – Oikeus korvaukseen – Asetus (EY) N:o 1768/95 – 18 artiklan 2 kohta – Vahingon korvaaminen – Kiinteä vähimmäismäärä, joka lasketaan nelinkertaisen lupamaksun perusteella – Euroopan komission toimivalta – Pätemättömyys

Asiassa C-522/21,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Pfälzisches Oberlandesgericht Zweibrücken (osavaltion ylioikeus, Zweibrücken, Saksa) on esittänyt 18.8.2021 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.8.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

MS

vastaan

Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. Lycourgos sekä tuomarit L. S. Rossi, J.-C. Bonichot, S. Rodin ja O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Szpunar,

kirjaaja: hallintovirkamies S. Beer,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.7.2022 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– MS, edustajanaan N. Küster, Rechtsanwalt,

– Saatgut-Treuhandverwaltungs GmbH, edustajinaan E. Trauernicht ja K. von Gierke, Rechtsanwälte,

– Euroopan komissio, asiamiehinään A. C. Becker, B. Eggers ja G. Koleva,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

kuultuaan julkisasiamiehen 27.10.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2100/94 14 artiklan 3 kohdassa säädetyn maataloutta koskevan vapautuksen soveltamista koskevista säännöistä 24.7.1995 annetun komission asetuksen (EY) N:o 1768/95 (EYVL 1995, L 173, s. 14), sellaisena kuin se on muutettuna 3.12.1998 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2605/98 (EYVL 1998, L 328, s. 6) (jäljempänä asetus N:o 1768/95), 18 artiklan 2 kohdan pätevyyttä yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista 27.7.1994 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2100/94 (EYVL 1994, L 227, s. 1) 94 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen kannalta.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa vastakkain ovat MS ja Saatgut Treuhandverwaltungs GmbH (jäljempänä STV) ja jossa on kyse sen vahingon määrän määrittämisestä, joka jälkimmäiselle aiheutui siitä, että MS istutti luvattomasti KWS Meridian -talviohralajiketta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus N:o 2100/94

3 Asetuksen N:o 2100/94 11 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus yhteisön kasvilajikkeiden suojaan”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Henkilö, joka on jalostanut tai löytänyt ja kehittänyt lajikkeen, tai henkilö, jolla on hänen oikeutensa, jäljempänä ’jalostaja’, ovat molemmat oikeutettuja yhteisön kasvinjalostajanoikeuteen.”

4 Asetuksen 13 artiklan, jonka otsikko on ”Kasvinjalostajanoikeuksien haltijan oikeudet ja rajoitukset”, 1–3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Kasvinjalostajanoikeudet antavat omistajalleen tai omistajilleen, jäljempänä ’omistaja’ [ts. oikeudenhaltija], oikeuden toteuttaa 2 kohdassa luetellut toimet.

2. Rajoittamatta 15 ja 16 artiklan soveltamista, seuraavat toimet edellyttävät suojatun lajikkeen lajikeosien ja korjatun aineiston, jäljempänä ’aineisto’, osalta omistajan lupaa:

a) tuotanto tai lisäys (monistus),

– –

Omistaja voi asettaa luvalleen ehtoja ja rajoituksia.

3. Edellä 2 kohtaa sovelletaan korjattuun aineistoon ainoastaan, jos tämä aineisto on saatu käyttämällä luvatta suojatun lajikkeen lajikeosia, ja jollei omistaja ole kohtuudella voinut käyttää mainittuihin lajikeosiin liittyvää oikeuttaan.”

5 Tämän asetuksen 14 artiklassa, jonka otsikko on ”Poikkeukset kasvinjalostajanoikeuksista”, säädetään seuraavaa:

”1. Sen estämättä mitä 13 artiklan 2 kohdassa säädetään, ja maataloustuotannon suojelemiseksi maanviljelijöillä on lupa käyttää lisäystarkoituksiin avomaalla omalla tilallaan korjattua tuotetta, jonka he ovat saaneet istuttamalla omalle tilalleen sellaisen lajikkeen, muun kuin hybridilajikkeen tai synteettisen lajikkeen, lisäysaineistoa, jolla on yhteisön kasvinjalostajanoikeudet.

2. Edellä 1 kohtaa sovelletaan ainoastaan seuraaviin viljelykasvilajeihin.

– –

b) Viljat:

– –

Hordeum vulgare L. – ohra

– –

3. Edellä 1 kohdassa säädetyn poikkeuksen mahdollistavat sekä jalostajan ja viljelijän lailliset edut turvaavat edellytykset vahvistetaan ennen tämän asetuksen voimaantuloa 114 artiklassa tarkoitetuin soveltamista koskevin säännöin seuraavin perustein:

– viljelijän tilatasolla ei ole määrällisiä rajoituksia siinä määrin kuin on kyse tilan tarpeista,

– korjattu tuote voi olla valmistettu viljelijän itsensä tai hänen käyttämiensä palvelujen suorittamaa istutusta varten, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tiettyjä sellaisia rajoituksia, joita jäsenvaltiot voivat asettaa mainitun korjatun tuotteen valmistamisen järjestämisen osalta erityisesti sen varmistamiseksi, että valmistettavaksi tarkoitettu tuote on tunnistettava vielä valmistuksen jälkeen,

– pienviljelijöillä ei ole velvollisuutta maksaa omistajalle minkäänlaista palkkiota; – –

– –

– muilla viljelijöillä on velvollisuus maksaa omistajalle kohtuullinen palkkio, jonka on oltava selvästi pienempi kuin samalla alueella saman lajikkeen lisäysaineiston luvanvaraisen tuotannon osalta perittävä summa; tämän kohtuullisen palkkion tosiasiallinen taso voi vaihdella, ottaen huomioon sen missä määrin käytetään kyseisen lajikkeen osalta 1 kohdassa säädettyä poikkeusta,

– vastuu tämän artiklan tai tämän artiklan mukaisesti annettujen säännösten soveltamisen valvonnasta kuuluu yksinomaan omistajille; tämän valvonnan järjestämisessä ne eivät voi turvautua viranomaisten apuun,

– viljelijät ja lajittelutoimien suorittajat toimittavat pyydettäessä omistajille kaiken asiaankuuluvan tiedon; myös maataloustuotantoa valvovat viranomaiset voivat toimittaa kaiken asiaankuuluvan tiedon, jos nämä tiedot on saatu heidän tehtäviensä tavanomaisen harjoittamisen yhteydessä ilman veloituksia tai lisäkustannuksia. – –”

6 Saman asetuksen 94 artiklassa, jonka otsikko on ”Tuoteväärennös [oikeammin: Oikeudenloukkaus]”, säädetään seuraavaa:

”1. Kaikkia niitä vastaan, jotka:

a) suorittavat ilman asianmukaista lupaa jonkun 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun toimen kasvinjalostajanoikeuksin suojatun lajikkeen suhteen, – –

– –

omistaja voi ryhtyä oikeustoimiin tuoteväärennöksen [oikeammin: loukkauksen] lopettamiseksi tai kohtuullisen korvauksen [oikeammin: palkkion] maksamiseksi tai molempiin.

2. Kaikkien, jotka toimivat tahallaan tai tuottamuksesta, tulee lisäksi hyvittää [oikeammin: korvata] omistajan kärsimä vahinko. Jos vahinko on pieni [oikeammin: jos tuottamus on vähäinen], omistajan oikeutta hyvitykseen [oikeammin: korvaukseen] voidaan vastaavasti pienentää, hyvitys [oikeammin: korvaus] ei kuitenkaan saa olla pienempi kuin tuotteiden väärentäjän tuoteväärennösten tekemisestä [oikeammin: oikeudenloukkaajan loukkauksesta] saama hyöty.”

7 Asetuksen N:o 2100/94 114 artiklan, jonka otsikko on ”Muut soveltamissäännöt”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Yksityiskohtaiset säännöt tämän asetuksen soveltamisesta vahvistetaan täytäntöönpanoa koskevassa asetuksessa. – –”

Asetus N:o 1768/95

8 Asetus N:o 1768/95 annettiin asetuksen N:o 2100/94 114 artiklan nojalla.

9 Asetuksen N:o 1768/95 5 artiklassa, jonka otsikko on ”Palkkion suuruus”, säädetään seuraavaa:

”1. [Asetuksen N:o 2100/94] 14 artiklan 3 kohdan neljännen luetelmakohdan mukaisesti omistajalle maksettavan kohtuullisen palkkion summasta voidaan tehdä sopimus omistajan ja kyseisen viljelijän kesken.

2. Jos tällaista sopimusta ei ole tehty tai sellaista ei sovelleta, on palkkion tason oltava selvästi alhaisempi kuin samalla alueella saman lajikkeen osalta virallisessa varmentamisessa alhaisimpaan luokkaan luokitellun lisäysaineiston luvanvaraisesta tuotannosta perittävä summa.

– –

4. Jos 2 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa – – omistajien ja viljelijöiden välillä – – tehdään sopimuksia palkkioiden tasoista, sovittuja tasoja on käytettävä ohjeellisesti kyseisellä alueella ja kyseisistä lajeista maksettavaa palkkiota määritettäessä, jos asianomaisten järjestöjen valtuutetut edustajat ovat ilmoittaneet näistä sopimuksista ja niiden ehdoista komissiolle kirjallisesti ja jos sopimukset ja niiden ehdot on ilmoituksen perusteella julkaistu – –.

5. Jos 2 kohdassa tarkoitetussa tapauksessa 4 kohdassa tarkoitettua sopimusta ei sovelleta, maksettava palkkio on 50 prosenttia 2 kohdassa tarkoitetuista, luvanvaraisen lisäysaineiston tuotannosta perittävistä määristä.

Jos jäsenvaltio on kuitenkin ennen 1 päivää tammikuuta 1999 ilmoittanut komissiolle kansalliselle tai alueelliselle tasolle sijoittautuneiden järjestöjen välisen, 4 artiklassa tarkoitetun sopimuksen tekemisestä lähiaikoina, kyseisen alueen ja lajin osalta maksettava palkkio on edellä täsmennetyn 50 prosentin sijasta 40 prosenttia, mutta tämä koskee ainoastaan ennen tällaisen sopimuksen täytäntöönpanoa ja viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 1999 tehdyn maataloutta koskevan vapautuksen käyttöä.

_ _”

10 Kyseisen asetuksen 17 artiklassa, jonka otsikko on ”Tuoteväärennökset [oikeammin: Oikeudenloukkaukset]”, säädetään seuraavaa:

”Omistaja voi käyttää yhteisön kasvinjalostajanoikeuksiin kuuluvia oikeuksia sellaista henkilöä vastaan, joka laiminlyö jonkin [asetuksen N:o 2100/94], sellaisena kuin se tässä asetuksessa täsmennetään, 14 artiklassa tarkoitettuun poikkeukseen liittyvän [oikeammin: asetuksen N:o 2100/94 14 artiklassa tarkoitettuun poikkeukseen, sellaisena kuin se on täsmennetty tässä asetuksessa, liittyvän jonkin] edellytyksen tai rajoituksen.”

11 Mainitun asetuksen 18 artiklassa, jonka otsikko on ”Siviilioikeudelliset toimet”, säädetään seuraavaa:

”1. Omistaja voi oikeudessa vaatia 17 artiklassa tarkoitettua henkilöä täyttämään [asetuksen N:o 2100/94], sellaisena kuin se tässä asetuksessa täsmennetään, 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetut velvoitteet.

2. Mikäli kyseinen henkilö on toistuvasti ja tahallisesti laiminlyönyt [asetuksen N:o 2100/94] 14 artiklan 3 kohdan neljännessä luetelmakohdassa mainittua velvoitetta saman omistajan yhden tai useamman lajikkeen osalta, korvausvelvollisuuden, joka koskee omistajalle [asetuksen N:o 2100/94] 94 artiklan 2 kohdan mukaisesti hyvitettäviä [oikeammin: korvattavia] kaikkia lisävahinkoja, on käsitettävä vähintään kertasumma, joka on laskettu samalla alueella kyseisten kasvilajien suojattujen lajikkeiden lisäysaineiston vastaavan määrän luvanvaraisesta tuotannosta perittävän summan nelinkertaisen keskiarvon perusteella, sanotun kuitenkaan rajoittamatta suurempien vahinkojen korvaamista.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

12 STV on suojattujen kasvilajikkeiden haltijoiden järjestö, jonka jäsenet ovat valtuuttaneet sen suojaamaan oikeuksiaan ja erityisesti esittämään tiedonsaanti- ja maksuvaatimuksia omissa nimissään.

13 MS on maanviljelijä, joka on istuttanut neljänä markkinointivuonna 2012/2013–2015/2016 asetuksen N:o 2100/94 nojalla suojattua KWS Meridian -talviohralajiketta.

14 STV nosti kanteen saadakseen muun muassa tietoja tästä istutuksesta. MS toimitti ensimmäisessä oikeusasteessa ensimmäistä kertaa lukuja KWS Meridian- talviohralajikkeen siementen lajittelusta kyseisinä neljänä markkinointivuonna, ja siementen määrät olivat vuosittain 24,5, 26, 34 ja 45,4 desitonnia.

15 MS maksoi tämän jälkeen markkinointivuosilta 2013/2014–2015/2016 asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna kohtuullisena palkkiona määrät, jotka vastasivat KWS Meridian -talviohralajikkeen siementen luvanvaraisesta käytöstä perittyä maksua, joka laskettiin samalla tavalla kuin markkinointivuodelta 2015/2016 perittävä maksu.

16 STV vaati kyseessä olevilta kolmelta markkinointivuodelta asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdassa, luettuna yhdessä asetuksen N:o 1768/95 18 artiklan 2 kohdan (jäljempänä riidanalainen säännös) kanssa, tarkoitettuna korvauksena lisää vahingonkorvauksia, joiden määrät vastasivat mainitun maksun nelinkertaista määrää, vähennettynä MS:n näiden kolmen markkinointivuoden osalta maksaman maksun määrällä.

17 MS väitti, ettei STV:llä ollut oikeutta vaatia tällaisen korvauksen maksamista. Tässä yhteydessä hän väitti pääasiallisesti, että STV:lle aiheutunut vahinko oli korvattu maksamalla asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 1 kohdan mukainen kohtuullinen palkkio asetuksen N:o 1768/95 5 artiklan 5 kohdan mukaisesti määritettävän, istutuksen perusteella maksettavan palkkion sijasta. Hän myös väitti, että luonteeltaan rankaisevien yleisten lisävahingonkorvausten määrääminen ei ole yhteensopivaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön kanssa.

18 Landgericht Kaiserslautern (Kaiserslauternin alueellinen alioikeus, Saksa) hyväksyi 4.12.2020 antamallaan tuomiolla STV:n vaatimuksen ja viittasi riidanalaisen säännöksen selkeään sanamuotoon.

19 MS valitti tästä tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen Pfälzisches Oberlandesgericht Zweibrückeniin (osavaltion ylioikeus, Zweibrücken, Saksa). MS:n mukaan riidanalainen säännös on todettava pätemättömäksi, koska se ei ole yhteensopiva asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan kanssa, jossa ei sen mukaan sallita kiinteämääräisen, luonteeltaan rankaisevan vahingonkorvauksen, kuten tässä tapauksessa luvanvaraisesta tuotannosta perittävän maksun (jäljempänä lupamaksu) nelinkertaisen määrän, myöntämistä oikeudenhaltijalle.

20 STV väittää, että riidanalaisella säännöksellä ei rikota asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohtaa ja että se on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukainen.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että ratkaisu, joka sen on tehtävä, riippuu yksinomaan siitä, onko riidanalainen säännös pätevä. Muistutettuaan, että asetuksella, joka on annettu perusasetuksessa olevan valtuutuksen nojalla, ei voida poiketa perusasetuksen säännöksistä, joista se on johdettu, sillä uhalla, että muutoin se kumotaan, se huomauttaa, että riidanalainen säännös, jolla komissio vahvisti kiinteän vähimmäiskorvauksen määräksi nelinkertaisen lupamaksun määrän, voisi rikkoa asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan ensimmäistä virkettä ja olla tällä perusteella pätemätön.

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa tässä yhteydessä, että oikeudenloukkaajan saaman hyödyn kompensoimiseksi kyseisen asetuksen 94 artiklan 1 kohdassa säädetään kohtuullisesta palkkiosta, joka vastaa lupamaksun määrää. Tässä yhteydessä mainitun asetuksen 94 artiklan 2 kohdan ensimmäistä virkettä saatetaan joutua tulkitsemaan siten, että

oikeudenhaltijalla voi silloin, kun kyse on tahallisesta tai tuottamuksellisesta rikkomisesta, olla oikeus saada korvausta lisävahingosta vain, jos hän voi konkreettisesti näyttää tämän vahingon toteen. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen käsityksen mukaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö viittaa siihen, että vähimmäisvahingon tason vahvistaminen yleisellä oikeussäännöllä ei sovellu yhteen perusasetuksen (EY) N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen kanssa.

23 Tässä tilanteessa Pfälzisches Oberlandesgericht Zweibrücken on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko [asetuksen N:o 1768/95] 18 artiklan 2 kohta, siltä osin kuin siinä säädetyin edellytyksin voidaan vaatia nelinkertaisen lupamaksun suuruista vähimmäisvahingonkorvausta, [asetuksen N:o 2100/94] ja erityisesti sen 94 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen mukainen?”

Ennakkoratkaisupyynnön tutkittavaksi ottaminen

24 Komissio toteaa huomautuksissaan – esittämättä kuitenkaan selvästi, että ennakkoratkaisupyyntö on jätettävä tutkimatta –, että pääasian olosuhteet, sellaisina kuin ne ilmenevät ennakkoratkaisupyynnöstä, ovat epäselviä. Se pohtii, täyttyivätkö käsiteltävässä asiassa markkinointivuosina 2013/2014–2015/2016 asetuksen N:o 2100/94 14 artiklan 1 kohdassa säädetyt edellytykset ja erityisesti edellytykset, jotka koskevat suojatusta lajikkeesta saadun korjatun tuotteenkäyttöä maanviljelijän tilalla lisäystarkoituksiin avomaalla maataloustuotannon suojelemiseksi. Se väittää, että jos näin ei ole, kyseisellä säännöksellä ja riidanalaisella säännöksellä ei ole merkitystä pääasian ratkaisun kannalta eikä ennakkoratkaisukysymykseen annettavalla vastauksella ole tältä osin ratkaisevaa merkitystä. Se korostaa kuitenkin, että ainoastaan ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, jonka tehtävänä on selvittää kaikki asian kannalta merkitykselliset tosiseikat, voi arvioida sitä, täyttyvätkö 14 artiklassa vahvistetut tosiseikkoja koskevat edellytykset.

25 On muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa käyttöön otetussa unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisessä yhteistyössä yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämillä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos kansallisen tuomioistuimen esittämät kysymykset koskevat unionin oikeussäännön pätevyyttä, unionin tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava ne (tuomio 16.7.2020, Facebook Ireland ja Schrems, C-311/18, EU:C:2020:559, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeussäännön tulkitsemisella tai sen pätevyyden arvioinnilla ei ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 28.4.2022, Caruter, C-642/20, EU:C:2022:308, 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että kansallisella tuomioistuimella ei ole epäselvyyttä siitä, onko riidanalaista säännöstä sovellettava pääasiassa, vaan se epäilee ainoastaan sitä, onko kyseinen säännös yhteensopiva asetuksen N:o 2100/94 ja erityisesti sen 94 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen kanssa. Lisäksi ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että MS väitti ensimmäisessä oikeusasteessa, että STV:lle aiheutunut vahinko oli jo korvattu maksamalla asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 1 kohdan mukainen kohtuullinen palkkio asetuksen N:o 1768/95 5 artiklan 5 kohdan mukaisesti istutuksen perusteella määritettävän palkkion sijasta. Viimeksi mainittu säännös koskee kuitenkin asetuksen N:o 2100/94 14 artiklan 3 kohdan neljännen luetelmakohdan mukaisesti oikeudenhaltijalle maksettavan kohtuullisen palkkion suuruutta, mikä edellyttää, että saman asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa säädetyt edellytykset, erityisesti edellytykset, jotka koskevat suojatusta lajikkeesta saadun korjatun tuotteen käyttöä maanviljelijän tilalla lisäystarkoituksiin avomaalla maataloustuotannon suojelemiseksi, täyttyvät. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee lopuksi, että pääasian asianosaiset ovat eri mieltä ainoastaan luvattomasta istutuksesta maksettavan vahingonkorvauksen määrästä.

28 Näin ollen ei vaikuta siltä eikä varsinkaan ole ilmeistä, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen pyytämällä pätevyyden arvioinnilla ei olisi mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen tai että ongelma olisi luonteeltaan hypoteettinen.

29 Ennakkoratkaisupyyntö on näin ollen otettava tutkittavaksi.

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ainoalla kysymyksellään pääasiallisesti, onko riidanalainen säännös pätevä asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen kannalta siltä osin kuin riidanalaisessa säännöksessä säädetään, että mikäli velvoitetta maksaa kyseisen asetuksen 14 artiklan 3 kohdan neljännen luetelmakohdan mukaisesti maksettava kohtuullinen palkkio laiminlyödään toistuvasti ja tahallisesti, oikeudenhaltijalle aiheutuneesta vahingosta on maksettava korvaus, joka vastaa vähintään kiinteätä määrää, joka lasketaan samalla alueella kyseisten kasvilajien suojattujen lajikkeiden lisäysaineiston vastaavan määrän luvanvaraisesta tuotannosta perittävän summan nelinkertaisen keskiarvon perusteella.

31 On muistutettava, että asetuksen N:o 2100/94 13 artiklan 2 kohdan mukaan suojatun lajikkeen lajikeosien ja korjatun aineiston osalta edellytetään oikeudenhaltijan lupaa muun muassa tuotantoon tai lisäykseen (monistus).

32 Maataloustuotannon suojelemiseksi kyseisen asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa säädetään kuitenkin, että maanviljelijät voivat poikkeuksena velvoitteesta hankkia oikeudenhaltijan lupa käyttää lisäystarkoituksiin avomaalla omalla tilallaan korjattua tuotetta, jonka he ovat saaneet istuttamalla omalle tilalleen sellaisen suojellun lajikkeen lisäysaineistoa, joka sisältyy kyseisen asetuksen 14 artiklan 2 kohdassa lueteltujen viljelykasvilajien luetteloon. Tämän poikkeuksen soveltaminen edellyttää tiettyjen edellytysten täyttymistä.

33 Asetuksen N:o 2100/94 14 artiklan 3 kohdassa säädetään yhtäältä, että nämä edellytykset vahvistetaan kyseisen asetuksen 114 artiklassa tarkoitetussa täytäntöönpanoasetuksessa sellaisin perustein, jotka mahdollistavat tämän poikkeuksen ja jalostajan, joka määritellään mainitun asetuksen 11 artiklan 1 kohdassa, ja viljelijän laillisten etujen turvaamisen, ja toisaalta mainitaan nämä eri perusteet. Viimeksi mainittuihin kuuluu saman asetuksen 14 artiklan 3 kohdan

neljännessä luetelmakohdassa säädetty poikkeus, joka muodostuu siitä, että oikeudenhaltijalle maksetaan tästä käytöstä poikkeukseen perustuva kohtuullinen palkkio (jäljempänä poikkeukseen perustuva kohtuullinen palkkio). Tämän palkkion oltava huomattavasti lupamaksun määrää pienempi.

34 Viljelijään, johon sovelletaan asetuksen N:o 2100/94 14 artiklan 3 kohdan neljättä luetelmakohtaa mutta joka ei maksa siinä tarkoitettua palkkiota oikeudenhaltijalle, ei voida soveltaa kyseisen asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa säädettyä poikkeusta, ja hänen on katsottava suorittavan ilman lupaa jonkin kyseisen asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa tarkoitetuista toimista. Saman asetuksen 94 artiklan 1 kohdan mukaan oikeudenhaltija voi ryhtyä oikeustoimiin kyseistä viljelijää vastaan oikeuksien loukkauksen lopettamiseksi, kohtuullisen palkkion maksamiseksi tai molempiin. Jos kyseessä on tahallinen tai tuottamuksellinen toiminta, viljelijä on lisäksi saman asetuksen 94 artiklan 2 kohdan nojalla velvollinen korvaamaan saman oikeudenhaltijan kärsimän vahingon (ks. vastaavasti tuomio 25.6.2015, Saatgut-Treuhandverwaltung, C-242/14, EU:C:2015:422, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Koska asetuksella N:o 1768/95 on tarkoitus täsmentää asetuksen N:o 2100/94 14 artiklan 3 kohdassa ilmaistut perusteet ja koska komissiolla on täytäntöönpanovaltaansa käyttäessään valta toteuttaa kaikki viimeksi mainitun asetuksen täytäntöönpanon kannalta tarpeelliset tai hyödylliset soveltamistoimet, kuitenkin sillä edellytyksellä, että ne varsinkaan eivät ole ristiriidassa mainitun asetuksen kanssa (ks. vastaavasti tuomio 15.10.2014, parlamentti v. komissio, C-65/13, EU:C:2014:2289, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), on selvitettävä, onko komissio säätäessään riidanalaisessa säännöksessä kiinteästä vähimmäismäärästä oikeudenhaltijalle aiheutuneen vahingon korvaamiseksi rikkonut asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohtaa sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut.

36 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että asetuksen N:o 2100/94 94 artikla on perustana kasvinjalostajanoikeuden haltijan oikeudelle saada vahingonkorvausta, joka kattaa vahingon kokonaisuudessaan, minkä lisäksi se perustuu objektiiviseen perusteeseen eli kattaa yksinomaan vahingon, jota hänelle on aiheutunut oikeuden loukkaamisesta, eikä tämä artikla ei voi olla perustana kiinteän lisämaksun määräämiselle oikeuden loukkaamisen perusteella (ks. vastaavasti tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 33 ja 43 kohta).

37 Näin ollen asetuksen N:o 2100/94 94 artiklaa ei voida tulkita siten, että se voisi olla kyseisen oikeudenhaltijan eduksi oikeusperustana sille, että oikeuksien loukkaaja tuomitaan rankaisevaan vahingonkorvaukseen, joka vahvistetaan kiinteänä määränä (tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 34 kohta).

38 Kyseisen 94 artiklan nojalla määrättävän korvauksen on päinvastoin vastattava laajuudeltaan mahdollisimman tarkasti kyseiselle oikeudenhaltijalle loukkaamisesta aiheutuneita tosiasiallisia ja varmoja vahinkoja (tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 35 kohta).

39 Yhtäältä näet asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 1 kohdan tavoitteena on kompensoida taloudellisesti loukkaajan saama etu, joka vastaa sen lupamaksun määrää, jota oikeuksien loukkaaja ei ole suorittanut. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt tästä, että tämä säännös ei koske korvausta muista vahingoista kuin niistä, jotka liittyvät kyseisessä säännöksessä tarkoitetun ”kohtuullisen palkkion” maksamatta jättämiseen (tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

40 Toisaalta asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohta koskee vahinkoa, joka loukkaajan tulee ”lisäksi” korvata oikeudenhaltijalle, jos oikeutta on loukattu ”tahallaan tai tuottamuksesta” (tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 32 kohta).

41 Asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun vahingonkorvauksen laajuuden osalta unionin tuomioistuin on todennut, että oikeudenloukkauksen kohteena olevan lajikkeen omistajan on esitettävä seikat, jotka osoittavat, että hänelle aiheutunut vahinko on suurempi kuin osatekijät, jotka tämän artiklan 1 kohdassa säädetty kohtuullinen palkkio kattaa (tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 56 kohta).

42 Tässä yhteydessä lupamaksun määrä ei sellaisenaan voi olla perustana tätä vahinkoa arvioitaessa. Tällainen lupamaksu mahdollistaa näet asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 1 kohdassa säädetyn kohtuullisen palkkion laskemisen mutta ei välttämättä liity vahinkoon, joka on vielä korvaamatta (ks. vastaavasti tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 57 kohta).

43 Asiaa käsittelevän tuomioistuimen tehtävänä on joka tapauksessa arvioida, voidaanko vahingot, joihin oikeudenloukkauksen kohteena olevan lajikkeen omistaja vetoaa, osoittaa täsmällisesti, vai onko syytä vahvistaa kiinteä rahamäärä, joka parhaiten kuvastaa näiden vahinkojen tosiasiallista määrää (tuomio 9.6.2016, Hansson, C-481/14, EU:C:2016:419, 59 kohta).

44 Riidanalaisen säännöksen pätevyyttä asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen kannalta on tarkasteltava näiden seikkojen valossa.

45 Ensinnäkin on todettava, että riidanalaisessa säännöksessä vahvistetaan kiinteä vähimmäismäärä, joka lasketaan lupamaksun keskiarvon perusteella, kun taas tämän lupamaksun määrä ei sellaisenaan voi olla perustana arvioitaessa vahinkoa asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan nojalla, kuten tämän tuomion 42 kohdassa on muistutettu.

46 Toiseksi kiinteän vähimmäismäärän vahvistaminen oikeudenhaltijalle aiheutuneen vahingon korvaamiseksi merkitsee, kuten komissio on todennut vastauksena unionin tuomioistuimen esittämään kysymykseen, että oikeudenhaltijan ei tarvitse näyttää toteen kärsityn vahingon laajuutta vaan ainoastaan se, että sen oikeuksia on toistuvasti ja tahallisesti loukattu. Kuten tämän tuomion 38 ja 41 kohdassa on muistutettu, asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan mukaisen korvauksen on vastattava laajuudeltaan mahdollisimman tarkasti juuri oikeudenhaltijalle aiheutuneita tosiasiallisia ja varmoja vahinkoja, ja tämän on esitettävä seikat, jotka osoittavat, että kyseisen artiklan 2 kohdassa tarkoitettu vahinko on suurempi kuin osatekijät, jotka tämän artiklan 1 kohdassa säädetty kohtuullinen palkkio kattaa.

47 Korvauksen kiinteän vähimmäismäärän käyttöön ottaminen johtaa myös sellaisen vahingon vähimmäismäärää koskevan olettaman vahvistamiseen, jota ei voida kumota, ja se rajoittaa tuomioistuimen harkintavaltaa, koska se voi vain korottaa riidanalaisessa säännöksessä vahvistettua kiinteää vähimmäismäärää mutta ei alentaa sitä, vaikka – kuten komissio on myöntänyt unionin tuomioistuimen istunnossa esittämään kysymykseen antamassaan vastauksessa – tosiasiallinen vahinko voitaisiin helposti todeta ja vaikka se osoittautuisi tätä kiinteää vähimmäismäärää pienemmäksi.

48 Tämän tuomion 43 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan mukainen korvaus voidaan vahvistaa kiinteämääräisesti ainoastaan asiaa käsittelevän tuomioistuimen harkinnan perusteella. Kun riidanalaisessa

säännöksessä säädetään kiinteästä vähimmäismäärästä oikeudenhaltijalle aiheutuneen vahingon korvaamiseksi, siinä rajoitetaan näin ollen myös kyseisen tuomioistuimen harkintavaltaa tältä osin.

49 Kolmanneksi on niin, kuten tämän tuomion 37 ja 38 kohdassa on muistutettu ja kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 83 kohdassa, että vaikka asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan nojalla maksettavan korvauksen on vastattava laajuudeltaan mahdollisimman tarkasti oikeudenhaltijalle aiheutuneita tosiasiallisia ja varmoja vahinkoja ilman, että se johtaa siihen, että tuomitaan luonteeltaan rankaiseva korvaus, riidanalainen säännös voi johtaa – kun siinä vahvistetaan tällaisen vahingon korvauksen määräksi kiinteä vähimmäismäärä, joka lasketaan lupamaksun nelinkertaisen keskiarvon perusteella – siihen, että myönnetään luonteeltaan rankaisevia vahingonkorvauksia.

50 Neljänneksi komission väitteistä, jotka perustuvat 25.1.2017 annettuun tuomioon Stowarzyszenie Oławska Telewizja Kablowa (C-367/15, EU:C:2017:36), on todettava, että – kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 87 ja 88 kohdassa – asia, jossa kyseinen tuomio annettiin, koski teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY (EUVL 2004, L 157, s. 45) tulkintaa, kun taas nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuinta on pyydetty arvioimaan asetuksen N:o 1768/95 – joka on asetuksen N:o 2100/94 täytäntöönpanotoimi ja jonka on, kuten tämän tuomion 35 kohdassa on todettu, tämän vuoksi oltava yhteensopiva tämän asetuksen ja erityisesti sen 94 artiklan 2 kohdan kanssa – säännöksen pätevyyttä. Lisäksi kyseinen direktiivi koskee kaikkia teollis- ja tekijänoikeuksia eikä ainoastaan yhteisön kasvinjalostajanoikeuksia, ja siinä tarkoitettujen oikeuksien mahdollisten loukkausten ja rikkomisten kirjo on laaja. Näin ollen on niin, että vaikka mainittu direktiivi voi mahdollisesti olla asiayhteyteen liittyvä merkityksellinen seikka, joka on otettava huomioon asetuksen N:o 2100/94 tulkinnassa, on kuitenkin vältettävä antamasta kyseisen asetuksen asiayhteyteen perustuvan tulkinnan varjolla kyseiselle asetukselle sellaista ulottuvuutta, joka ei vastaa sen sanamuotoa ja tarkoitusta yhteisön kasvinjalostajanoikeuksia koskevan järjestelmän osalta.

51 Kuten tämän tuomion 45–49 kohdasta ilmenee, riidanalainen säännös on asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan, sellaisena kuin unionin tuomioistuin on sitä tulkinnut, vastainen siltä osin kuin siinä vahvistetaan maksettavan korvauksen määrä lupamaksun perusteella, otetaan käyttöön sellainen olettama oikeudenhaltijalle aiheutuneen vahingon vähimmäislaajuudesta, jota ei voida kumota, ja rajoitetaan asiaa käsittelevän tuomioistuimen harkintavaltaa. Se STV:n ja komission esittämä seikka, että tätä säännöstä sovelletaan ainoastaan silloin, kun kyseisen asetuksen 14 artiklan 3 kohdan neljännessä luetelmakohdassa säädettyä velvollisuutta maksaa poikkeukseen perustuva kohtuullinen palkkio on toistuvasti ja tahallisesti rikottu, ei muuta tätä päätelmää. Antaessaan riidanalaisen säännöksen komissio ylitti siten asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan osalta täytäntöönpanovaltansa rajat.

52 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että riidanalainen säännös on pätemätön asetuksen N:o 2100/94 94 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen kannalta siltä osin kuin riidanalaisessa säännöksessä säädetään, että mikäli velvoitetta maksaa asetuksen
N:o 2100/94 14 artiklan 3 kohdan neljännen luetelmakohdan mukainen poikkeukseen perustuva kohtuullinen palkkio laiminlyödään toistuvasti ja tahallisesti, oikeudenhaltijalle aiheutuneesta vahingosta on maksettava korvaus, joka vastaa vähintään kiinteätä määrää, joka lasketaan samalla alueella kyseisten kasvilajien suojattujen lajikkeiden lisäysaineiston vastaavan määrän luvanvaraisesta tuotannosta perittävän summan nelinkertaisen keskiarvon perusteella.

Oikeudenkäyntikulut

53 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yhteisön kasvinjalostajanoikeuksista annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2100/94 14 artiklan 3 kohdassa säädetyn maataloutta koskevan vapautuksen soveltamista koskevista säännöistä 24.7.1995 annetun komission asetuksen (EY) N:o 1768/95, sellaisena kuin se on muutettuna 3.12.1998 annetulla komission asetuksella (EY) N:o 2605/98, 18 artiklan 2 kohta on pätemätön.

Allekirjoitukset